

คำตอบและข้อเสนอแนะของอดีตจุฬาราชมนตรี
(นายประเสริฐ มะหะหมัด)
เกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสม
12 - 15 มกราคม พ.ศ. 2525

คำตอบและข้อเสนอแนะของอดีตจุฬาราชมนตรี
(นายประเสริฐ มะหะหมัด)
เกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสม
12 - 15 มกราคม พ.ศ. 2525

คำตอบและข้อเสนอแนะของอดีตจุฬาราชมนตรี อันเป็นการแก้ไขปัญหาที่ ศอ.บต. รวบรวมขึ้นจากการที่ได้แต่งตั้งคณะกรรมการรวบรวมปัญหาข้อขัดแย้งต่างๆ ในพื้นที่ทั้ง 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ สงขลา สตูล ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส โดยมอบหมายให้คณะกรรมการที่มีอยู่ในจังหวัดนั้นๆ ส่งเข้ามา เบื้องต้นรวบรวมได้ 35 ปัญหา แบ่งเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของทางราชการ 23 ปัญหา และที่ไม่เกี่ยวข้องอีก 12 ปัญหา

ระหว่างวันที่ 12-15 มกราคม 2525 ศอ.บต. ได้เรียนเชิญจุฬาราชมนตรีเพื่อมาพบปะเยี่ยมเยียนพี่น้องมุสลิมจังหวัดชายแดนภาคใต้ก็ได้มีการตอบปัญหาข้อขัดแย้งไปแล้วบางส่วน ซึ่งจุฬาราชมนตรี

เป็นผู้ตอบโดยมี “นายสวาสดิ์ สุมาลย์ศักดิ์” และ “นายวินัย สมะอุน” ร่วมคณะอยู่ด้วย ต่อมานายสวาสดิ์ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นจุฬาราชมนตรีจนถึงปัจจุบัน

ปัญหาทั้ง 23 ปัญหาที่น่าสนใจมีดังนี้

ปัญหาที่ 1

ในพิธีการต่าง ๆ ซึ่งประธานจะต้องจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัยผู้ที่อยู่ในที่ประชุมจะต้องลุกขึ้นยืน ในขณะที่ประธานลุกขึ้นยืนไปจุดธูปเทียน ชาวพุทธจะต้องประนมมือ ส่วนมุสลิมจะต้องยืนตรง การยืนตรงเช่นนั้นจะขัดกับหลักศาสนาอิสลามหรือไม่

คำตอบของจุฬาราชมนตรี : การยืนขึ้นขณะประธานกำลังทำพิธีดังกล่าวขัดต่อหลักการศาสนาอิสลาม

ข้อเสนอแนะของจุฬาราชมนตรี : ควรให้มุสลิมนั่งอยู่กับที่ตามเดิม และถ้าจะยืนก็ควรยืนต้อนรับและให้เกียรติประธานเฉพาะขณะประธานเดินเข้าสู่ห้องประชุมเท่านั้น

แนวทางปฏิบัติที่เหมาะสม :

1. ให้พิธีกรแจ้งหรือชี้แจงให้ที่ประชุมทราบขั้นตอนการปฏิบัติของผู้ร่วมประชุม ดังนี้

- 1.1 ทุกคนยืนต้อนรับให้เกียรติประธานในพิธี
- 1.2 ผู้ให้การต้อนรับเชิญประธานในพิธีนั่ง ณ ที่ซึ่งจัดไว้
- 1.3 ทุกคนนั่ง
- 1.4 ประธานในพิธีจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย

1.5 ผู้นับถือศาสนาพุทธประนมมือ ผู้นับถือศาสนาอิสลามนั่งในท่าปกติ เมื่อประธานกราบพระพุทธรูป

2. ให้ทุกคนปฏิบัติตามคำชี้แจงของพิธีกร

ปัญหาที่ 2

การที่นักเรียน นักศึกษามุสลิมรำไหว้ครูโดยการกราบในวิชามวยไทย กระบี่กระบอง นาฏศิลป์ เป็นต้น ผิดหลักการศาสนาอิสลามหรือไม่ จะทำได้ในลักษณะใด

คำตอบของจุฬาราชมนตรี : การกราบสิ่งอื่นนอกจากอัลลอฮ์ (สُبْحَى) จะกราบในวาระใดหรือเจตนาใดก็ตาม ถือว่าเป็นความผิดต่อบทบัญญัติศาสนาอิสลามทั้งนั้น

ข้อเสนอแนะของจุฬาราชมนตรี : สำหรับนักเรียน นักศึกษาที่เป็นมุสลิมควรสอนเนื้อหาสาระล้วนๆ การกราบในพิธีดังกล่าวให้งดเว้นโดยเด็ดขาด และหากจะจัดพิธีไหว้ครูก็ให้ดูในข้อ 3

แนวทางปฏิบัติที่เหมาะสม : การสอนรำไหว้ครูให้งดเว้นท่ากราบหรือส่วนหนึ่งส่วนใดของท่ากราบ ท่าต่อไปนี้ถือว่าเป็นท่ากราบหรือส่วนหนึ่งของท่ากราบ คือ

1. ท่ากราบที่เหมือนเบญจางคประดิษฐ์ ทำสุญูด ฯลฯ
2. ท่ารุกข์ คือ ท่าที่มีลักษณะศีรษะกับลำตัวขนานกับพื้น

ปัญหาที่ 3

ในพิธีไหว้ครู ถ้านักเรียน นักศึกษาไทยมุสลิมเข้าร่วมพิธีที่ทางโรงเรียนจัดขึ้น ซึ่งไม่มีการกราบไหว้ แต่มีการนำดอกไม้

รูปเทียนมามอบให้ครูอาจารย์ เพื่อแสดงความกตัญญูรู้คุณจะขัดกับหลักศาสนาอิสลามหรือไม่

คำตอบของจุฬาราชมนตรี : การนำดอกไม้มอบให้แก่ครูในห้องเรียนไม่ผิดบทบัญญัติศาสนาอิสลาม การกราบผิดบทบัญญัติศาสนาอิสลาม การมอบรูปเทียน ถ้าประโยชน์ของรูปเทียนที่ครูรับไว้ นั้น นำไปเพื่อใช้งานอันไม่เกี่ยวกับการกราบไหว้บูชาหรือเกี่ยวกับพิธีศาสนาอื่นก็อนุโลมให้มอบได้ แต่ก็ไม่บังคับ เพราะโดยทั่วไปรูปเทียนถูกใช้ในเรื่องกราบไหว้บูชามากกว่าอย่างอื่น

ข้อเสนอแนะของจุฬาราชมนตรี : การจัดพิธีไหว้ครูมิใช่พิธีการของศาสนาอิสลามนักเรียนมุสลิมต้องเว้นอย่างเด็ดขาด นอกจากนี้จะเปลี่ยนรูปแบบพิธีศาสนาพราหมณ์ พุทธ มาเป็นแบบศาสนาอิสลาม และการมอบของที่ระลึกแก่ครู ก็ควรเหลือเพียงดอกไม้ ส่วนรูปเทียนควรตัดออกเสีย

ในวันไหว้ครูนักเรียนมุสลิมสมควรจัดพิธีกรรม ดังนี้ :

1. เชิญอิหม่าม และกรรมการมัสยิด และผู้ทรงคุณวุฒิ มาเป็นผู้นำในการขอพร
2. ครูให้อีวาท
3. ถ้าบุคคลในข้อ 1 มีความรู้พอ ก็ให้เป็นผู้ให้อีวาทในศาสนาอิสลาม เกี่ยวกับการเคารพครูบาอาจารย์

แนวทางปฏิบัติที่เหมาะสม : การจัดพิธีไหว้ครูในสถานศึกษา หรือหน่วยงาน หรือกลุ่มที่เกี่ยวข้องจัดพิธีการสำหรับนักเรียน นักศึกษาที่นับถือศาสนาพุทธ แต่สำหรับนักเรียนนักศึกษาที่นับถือ

ศาสนาอิสลามให้แยกไปจัดเฉพาะกิจกรรมตามข้อเสนอแนะของ
ท่านจุฬาราชมนตรี

อนึ่ง ถ้าหากสามารถจัดโดยให้ทุกคนร่วมฟังโอวาทของ
ผู้บริหาร หรือครูอาวุโสก่อน แล้วแยกไปจัดกิจกรรมตามข้อเสนอแนะ
ของท่านจุฬาราชมนตรีก็จะเป็นการดี

ปัญหาที่ 4

การเชิญผู้นำศาสนาอิสลามเข้าร่วมในงานพิธีควรกำหนด
บทสวดให้แน่นอน ท่านคิดว่าควรใช้บทสวดใด

คำตอบของจุฬาราชมนตรี : บทสวดของศาสนาอิสลามนั้น
ไม่มี มีแต่บทขอพร ซึ่งศาสนาอิสลามไม่กำหนดไว้ตายตัว สุดแต่ผู้รู้
ในท้องถิ่นจะนิยมปฏิบัติ

ข้อเสนอแนะของจุฬาราชมนตรี : ให้อยู่ในดุลยพินิจของ
ผู้รู้มุสลิมในท้องถิ่นนั้นๆ และบทขอพรที่ส่วนใหญ่ปฏิบัติกันอย่าง
กว้างขวางทั่วไป คือ

1. การอ่านอัลกุรอาน
2. การเศาะละวาต
3. การขอดุอาอ์

แนวทางปฏิบัติที่เหมาะสม : การเชิญผู้นำศาสนาอิสลามให้
ไปร่วมพิธี ผู้เชิญควรบอกวัตถุประสงค์ ขั้นตอนการปฏิบัติในส่วนผู้นำ
ศาสนาและผู้ร่วมประชุมต้องปฏิบัติ ส่วนกำหนดเวลาการใช้บทขอพร
ให้ผู้นำศาสนาเลือกได้ตามความเหมาะสม ตามที่ท่านจุฬาราชมนตรี
ได้เสนอแนะ

ปัญหาที่ 5

การชักชวนให้นักศึกษาไทยมุสลิมไปร่วมในพิธีและงานประเพณีต่างๆ ที่ขัดกับหลักการศาสนาอิสลาม เช่น วันสงกรานต์ วันลอยกระทง การแห่เทียนพรรษา เป็นต้น ย่อมเป็นสาเหตุให้เกิดการแตกแยก ควรหาทางป้องกันแก้ไขอย่างไร

คำตอบของจุฬาราชมนตรี : วิธีป้องกันคือ งานอย่างนี้ไม่ต้องเชิญมุสลิมเข้าร่วม เพราะขัดต่อหลักการศาสนาอิสลามอยู่แล้ว

ข้อเสนอแนะของจุฬาราชมนตรี - แนวทางปฏิบัติที่เหมาะสม :
แนวทางปฏิบัติสำหรับข้อ 5 ท่านจุฬาราชมนตรีได้ตอบชัดเจนแล้ว ผู้บริหารของสถานศึกษาควรจะได้ประชาสัมพันธ์ให้เข้าใจเรื่องนี้โดยชัดเจน

ปัญหาที่ 6

การที่หน่วยราชการได้ใช้พระมหาคัมภีร์อัลกุรอาน เพื่อให้ชาวไทยมุสลิม ที่เป็นคู่กรณีหรือพยานสาบานตัวจะขัดหลักศาสนาหรือไม่

คำตอบของจุฬาราชมนตรี : การสาบานต่ออัลลอฮ์(สุบหุ) และการใช้อัลกุรอานถือไว้ขณะสาบาน ไม่ผิดบทบัญญัติศาสนาอิสลาม

ข้อเสนอแนะของจุฬาราชมนตรี - แนวทางปฏิบัติที่เหมาะสม :
การสาบานต้องสาบานต่ออัลลอฮ์(สุบหุ) ตามคำตอบของจุฬาราชมนตรี ถ้าคู่กรณีต้องการใช้พระมหาคัมภีร์อัลกุรอานถือไว้ขณะสาบาน ก็จะต้องปฏิบัติตามหลักการศาสนา

ปัญหาที่ 7

การร่วมในพิธีวันสำคัญของชาติ เช่น วันปิยมหาราช มีการนำพวงมาลาแล้วมีการถวายบังคมพระบรมรูปทรงม้า หรือพระบรมฉายาลักษณ์ ถ้าชาวไทยมุสลิมทำความเคารพด้วยการยืนตรงหรือคำนับจะขัดกับหลักศาสนาหรือไม่ และควรปฏิบัติตนอย่างไร

คำตอบของจุฬาราชมนตรี : การนำพวงมาลาไปถวายบังคมพระบรมรูปปั้นนั้น ผิดบทบัญญัติศาสนาอิสลาม เพราะอิสลามห้ามเคารพบูชารูปปั้น ไม่ว่าจะรูปปั้นอะไรก็ตาม การยืนตรงต่อหน้าพระบรมฉายาลักษณ์ไม่ผิดบทบัญญัติศาสนาอิสลาม เพราะมิใช่รูปปั้น นักวิชาการอิสลามมีความเห็นว่า

1. รูปปั้นหรือสลัก หรือหลอมทุกชนิดเป็นสิ่งที่ต้องห้าม (หะรออม)
2. รูปภาพไม่เป็นสิ่งที่ต้องห้าม เมื่อรูปภาพไม่เป็นสิ่งที่ต้องห้าม การที่จะนำมาแขวนไว้ที่ไหนก็ไม่ต้องห้าม และการยืนตรงต่อหน้ารูปภาพ โดยมิได้เจตนาบูชาจึงไม่เป็นที่ต้องห้าม

ข้อเสนอแนะของจุฬาราชมนตรี - แนวทางปฏิบัติที่เหมาะสม :

การร่วมพิธีวันสำคัญของชาติ เช่น วันปิยมหาราช ท่านจุฬาราชมนตรีได้ตอบไว้อย่างชัดเจน แต่ถ้าพิธีนั้นๆจำเป็นต้องมีรูปปั้นก็ขอให้แยกส่วนการจัดกิจกรรมโดยจัดให้มีเพียงพระบรมฉายาลักษณ์แทน

ปัญหาที่ 8

การแต่งกายตามเครื่องแบบต่างๆ เพื่อความเหมาะสมตามสถานการณ์และสถานที่ เช่น การแต่งกายเครื่องแบบลูกเสือ เครื่องแต่งกายนักกีฬาที่จำเป็นต้องนั่งกางเกงขาสั้น เป็นต้น ขัดกับหลักการศาสนาอิสลามหรือไม่ ควรปฏิบัติอย่างไร

คำตอบของจุฬาราชมนตรี : การแต่งกายนั่งกางเกงขาสั้น หากสั้นเหนือหัวเข่า ถือว่าผิดบทบัญญัติศาสนาอิสลาม

ข้อเสนอแนะของจุฬาราชมนตรี : ให้นั่งกางเกงขายาวพ้นหัวเข่า หรือสวมถุงเท้าให้สูงขึ้นมา

แนวทางปฏิบัติที่เหมาะสม : จากคำตอบและคำแนะนำของท่านจุฬาราชมนตรีให้ผู้บริหารอนุโหลมให้ผู้นับถือศาสนาอิสลามแต่งกายตามหลักศาสนาได้

ปัญหาที่ 9

ความหมายของเนื้อเพลงสรรเสริญพระบารมี ว่าอย่างไร

คำตอบของจุฬาราชมนตรี : ได้ตอบมาแล้วเมื่อปี 2525

ปัญหาที่ 10

การจัดพิธีฉลองวันคล้ายวันประสูติของพระบรมศาสดามุหัมมัด(ศ็อลย) มีขอบเขตเพียงใด ควรพิจารณา

1. การแห่โดยเอาสุภาพสตรีถือบายศรีมาร่วมขบวนแห่
2. การแต่งรถประกวดบางคันแต่งเป็นรูปสัตว์ เช่น รูปนก

คำตอบของจุฬาราชมนตรี : ขอบเขตของงานเมาลิดกลาง คือ

1. อ่านอัลกุรอาน
2. อ่านประวัติทางศาสนา
3. อ่านบทขอพร (ดุอาอ์)
4. อ่านบทชุกรุลลอฮ์
5. อ่านเศาะละวาต
6. เลี้ยงอาหารแก่ผู้เข้าร่วมพิธี

การแห่สุภาพสตรีผิดบทบัญญัติศาสนาอิสลาม การแต่งรถประกวดไม่ผิดบทบัญญัติศาสนาอิสลาม ถ้าผู้แต่งไม่ยึดว่าเป็นส่วนหนึ่งของพิธีศาสนา โดยถือเป็นเพียงการประกวดตามขนบธรรมเนียมประเพณี และการแต่งรถเป็นรูปสัตว์ต่างๆผิดบทบัญญัติศาสนาอิสลาม

ข้อเสนอแนะของจุฬาราชมนตรี - แนวทางปฏิบัติที่เหมาะสม :
แยกบทบาทหน้าที่ให้ชัดเจน

1. ทางราชการเป็นผู้สนับสนุนในส่วนที่กำหนดในขอบเขตที่ไม่ขัดกับหลักศาสนา
2. ส่วนอื่นๆให้เป็นหน้าที่ของผู้ร่วมกิจกรรมที่นับถือศาสนาอิสลาม
3. แจ้งหรือประกาศให้ชัดเจนว่า กิจกรรมส่วนใดเป็นส่วนในพิธีศาสนา กิจกรรมใดเป็นส่วนการประกวดตามขนบธรรมเนียมประเพณี

ปัญหาที่ 11

ทำไมในท้องที่มีชาวไทยมุสลิมเป็นจำนวนมาก โรงเรียนและสถานที่ราชการจึงไม่หยุดในวันศุกร์และวันจันทร์ เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนและข้าราชการไปละหมาดในวันศุกร์ได้

คำตอบของจุฬาราชมนตรี : เพราะทางราชการมีคำสั่งไว้ อย่างนั้นความจริงสมัยแรกก็อนุโลมให้ท้องที่มุสลิมหยุดวันพฤหัสบดีและวันศุกร์ แต่ต่อมาก็เปลี่ยนมาเป็นวันเสาร์และอาทิตย์ ไม่เกี่ยวข้องกับข้อห้ามในศาสนาอิสลาม

ข้อเสนอแนะของจุฬาราชมนตรี - แนวทางปฏิบัติที่เหมาะสม :
คำตอบของท่านจุฬาราชมนตรีชัดเจนว่า วันหยุดไม่เกี่ยวข้องกับศาสนา

ข้อสังเกต :

1. สถาบันการศึกษาควรจัดเวลาเรียนให้เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติศาสนกิจในวันศุกร์และวันธรรมดา สำหรับข้าราชการครูนักเรียน นักศึกษาที่นับถือศาสนาอิสลาม
2. การจัดตารางอบรมประชุมสัมมนาควรจะได้คำนึงถึงเวลาปฏิบัติศาสนกิจ

ปัญหาที่ 12

พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการศาสนูปถัมภ์ ฝ่ายศาสนาอิสลาม กฎกระทรวงและระเบียบต่างๆ ไม่เหมาะสมกับปัจจุบัน ทางสำนักจุฬาราชมนตรีจะดำเนินการอย่างไร

คำตอบของจุฬาราชมนตรี : กระทรวงมหาดไทยได้แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นชุดหนึ่งทำหน้าที่ร่าง “พระราชบัญญัติบริหารกิจการศาสนาอิสลาม” ขณะนี้กระทรวงมหาดไทยได้ส่งต้นร่างที่เสร็จเรียบร้อยแล้ว มาให้คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย พิจารณารายละเอียดอินช่าอัลลอฮฺ(สุบหฺ) ในเร็ววันนี้ กรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยจะพิจารณาเสร็จ และส่งกลับกระทรวงมหาดไทย เพื่อดำเนินการต่อไป

ปัญหาที่ 13

ให้พิจารณาปัญหาการนำسلامของนักเรียนในห้องและโรงเรียน

คำตอบของจุฬาราชมนตรี : ถ้าครูและนักเรียนทั้งหมดเป็นมุสลิมก็ควรให้มีการกล่าวสลาม เพื่อฝึกวัฒนธรรมศาสนา แต่การจะใช้คำสวัสดิและการไหว้ ก็ไม่ขัดหลักการศาสนาอิสลาม ทั้งนี้หากกระทำต่อผู้ไม่ได้เป็นมุสลิมก็ต้องทำอย่างหลัง

ข้อเสนอแนะของจุฬาราชมนตรี - แนวทางปฏิบัติที่เหมาะสม :

คำตอบของท่านจุฬาราชมนตรีชัดเจนแล้ว

ข้อสังเกต : สถานศึกษาสมควรให้มีการสอนและฝึกวิธีปฏิบัติที่ถูกต้องทั้ง 2 แนวทาง โดยเชิญผู้นำทางศาสนาอิสลามแนะนำวิธีสลาม

ปัญหาที่ 14

ให้พิจารณาหนังสือ “ศาสนาเปรียบเทียบ” ของเสถียร พันธบุรีศรี ได้เขียนข้อความที่ขัดกับหลักศาสนาอิสลาม สมควรให้จุฬาราชมนตรีพิจารณาข้อความใดควรที่จะตัดออกหรือไม่

คำตอบของจุฬาราชมนตรี : สำนักจุฬาราชมนตรีจะแต่งตั้งกรรมการดำเนินการ และรวบรวมข้อมูลเสนอต่อกระทรวงศึกษาธิการต่อไป

ข้อเสนอแนะของจุฬาราชมนตรี : ศอ.บต. ควรจะตั้งคณะกรรมการดำเนินการในเรื่องนี้ด้วย เพราะมีงบประมาณของทางราชการพร้อมมูล ส่วนสำนักจุฬาราชมนตรีนั้นไม่มีงบประมาณดำเนินการ อาจจะได้ผลเท่าที่ควร

ปัญหาที่ 15

ตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดไว้ว่า เมื่อนักเรียนเข้าแถวเชิญธงชาติ แล้วให้มีการสวดมนต์ไหว้พระ ซึ่งเรื่องนี้นักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลามไม่สามารถจะปฏิบัติได้ และตามระเบียบไม่ได้กำหนดหรือชี้แนะไว้ว่าให้นักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลามทำอะไร เรื่องนี้ควรได้เสนอแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมกับกระทรวงศึกษาธิการ

คำตอบของจุฬาราชมนตรี : สำหรับนักเรียนมุสลิมควรทำดังต่อไปนี้

1. ให้นักเรียนกล่าวทบทวนรุกนอฮีมาน รุกนอิสลาม
2. ให้นักเรียนอ่านดุอาอ์ เช่น “ไอ้อัลลอฮฺ(สُبْحَى) โปรตเชิญความรอบรู้แก่พวกเรา และโปรดกระจายคลังแห่งเมตตาของพระองค์แก่พวกเรา ไอ้พระผู้ทรงเมตตายิ่งกว่าผู้เมตตาทั้งปวง”
3. จบด้วยการเศาะละวาตแก่ท่านเราะสูล(ศ็อลย)

ข้อเสนอแนะของจุฬาราชมนตรี - แนวทางปฏิบัติที่เหมาะสม :

ในขณะที่นักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธสวดมนต์ ให้นักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลามยื่นสำรวม หากจะมีการปฏิบัติพิธีทางศาสนา ควรให้เลือกปฏิบัติตามข้อหนึ่งข้อใดที่ท่านจุฬาราชมนตรีให้ข้อเสนอแนะคือ ให้นักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธสวดมนต์ นักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลามปฏิบัติตามคำตอบของท่านจุฬาราชมนตรี ส่วนจะให้ นักเรียนนับถือศาสนาใดปฏิบัติก่อน-หลัง ให้พิจารณาตามจำนวนส่วนมากของนักเรียนโรงเรียนนั้น

ปัญหาที่ 16

คำว่า “เมือง” ที่เป็นอำเภอ มีสถานีตำรวจ เทศบาล ฯลฯ แล้วถือเป็นเมืองที่จะแยกมัสยิดไม่ได้ แต่มีมุสลิมกลุ่มหนึ่งตีความว่า “เมือง” ที่แยกมัสยิดไม่ได้นั้นจะต้องเป็นเมืองที่ถูกปกครองด้วยมุสลิมเท่านั้น แต่ถ้าเป็นเมืองที่ถูกปกครองโดยคนศาสนาอื่น ถือว่าไม่เป็นเมือง สามารถแยกมัสยิดได้ เช่น กรณี 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ถือว่าคนไทยพุทธปกครอง ใครขอทราบความจริงที่ถูกต้อง

คำตอบของจุฬาราชมนตรี : ความเห็นเช่นนั้นไม่ถูกต้อง การสร้างมัสยิดเพื่อทำละหมาดวันศุกร์นั้นให้สร้างได้ทั้งสิ้นในพื้นที่ทุกลักษณะคือ

1. เมืองใหญ่ หมายถึง เมืองที่มีสถานที่ทำการทางราชการ เช่น ศาล สถานีตำรวจ ที่ว่าการอำเภอ และมีแหล่งทำการค้าและธุรกิจต่างๆ อย่างกว้างขวาง
2. เมืองเล็ก หมายถึง เมืองที่มีสิ่งดังกล่าวน้อยกว่า ไม่ครบถ้วนเหมือนเมืองใหญ่

3. หมู่บ้าน หมายถึง หมู่บ้านที่ไม่มีที่ทำการต่างๆ และไม่มีแหล่งธุรกิจตามที่กล่าวมาเลย ส่วนการจัดสร้างเพิ่มเติมเพื่อละหมาดวันศุกร์ซ้อนขึ้นมานั้น หากมีสยิดเก่าคับแคบ ไม่จุละหมาดก็สามารถจะสร้างขึ้นมาได้

ปัญหาที่ 17

ปัญหาพวก “ตะวะฮฺ” ซึ่งมีความหมายว่า การเผยแพร่ศาสนาจะพุดเกี่ยวกับหลักศาสนาทั่วไป พุดถึงบาปบุญทั้งโลกนี้และโลกหน้า ปัญหาที่เกิดขึ้นก็คือพวกตะวะฮฺพุดให้คนมุสลิมสามัคคีกัน แต่มีความหมายเท่ากับไม่ให้สามัคคีกับคนที่นับถือศาสนาอื่น ในบางครั้งบางพวกถือรุนแรงไปถึงห้ามคนมุสลิมเข้าร้านคนไทยพุทธ หรือต่อสู้กับคนไทยพุทธ ใครขอทราบความจริงที่ถูกต้อง

คำตอบของจุฬาราชมนตรี : ได้ค้นคว้าหลักการของ “ตะวะฮฺ” แล้วไม่มีระบุให้แตกแยกสามัคคีกับคนต่างศาสนา หลักการของตะวะฮฺก็คือ หลักอิสลามนั่นเอง บางคนที่มีความคิดรุนแรงไปนั้น ก็เป็นเรื่องของส่วนน้อยซึ่งค่อยๆ ชี้แจงทำความเข้าใจ

ข้อเสนอแนะของจุฬาราชมนตรี : ควรเชิญหัวหน้ากลุ่มตะวะฮฺมาพบเพื่อซักซ้อมความเข้าใจกันบ่อยๆ และทางราชการอำนวยความสะดวกแก่การจัดกิจกรรมตะวะฮฺอย่างจริงจัง เพราะเป็นผลดีต่อทางราชการโดยตรง

ปัญหาที่ 18

ปัญหาในพิธีฉาบปกิฉพของคนไทยที่นับถือศาสนาพุทธ ใครขอความเห็นว่ามีมุสลิมจะเข้าร่วมพิธีเผาศพได้หรือไม่ และจะเป็นการขัดกับศาสนาหรือไม่

คำตอบของจุฬาราชมนตรี : การเข้าร่วมพิธีเผาศพ ผิดบทบัญญัติศาสนาอิสลาม การเข้าไปร่วมแสดงความเสียใจในงาน และเยี่ยมเยียนครอบครัวของผู้ตายต่างศาสนา รวมทั้งการช่วยเหลือด้านต่างๆ นั้น ไม่ผิดบทบัญญัติศาสนาอิสลาม

ปัญหาที่ 19

ปัญหาในพิธีสวดดีลูกลี้อในการประกอบพิธีสวดดีลูกลี้อนักเรียนจะต้องนั่งคุกเข่าทำความเคารพพระบรมรูป รัชกาลที่ 6 ซึ่งทำนองดังกล่าวเหมือนกับทำนองละหมาด ใครขอทราบการประกอบพิธีของมุสลิมในทำนอง พิธีดังกล่าวจะขัดกับหลักศาสนาอิสลามหรือไม่

คำตอบของจุฬาราชมนตรี : การทำความเคารพต่อรูปปั้นไม่ว่าจะโดยรูปแบบใดๆก็ตาม ถือเป็น การขัดต่อบทบัญญัติศาสนาอิสลามทั้งสิ้น การกระทำดังกล่าวจึงผิดบทบัญญัติศาสนาอิสลามอย่างแน่นอน

ข้อเสนอแนะของจุฬาราชมนตรี - แนวทางปฏิบัติที่เหมาะสม : พิธีสวดดีลูกลี้อมีระเบียบกำหนดขั้นตอนไว้ชัดเจนแล้ว ซึ่งผู้นับถือศาสนาอิสลามไม่สามารถปฏิบัติได้ เว้นแต่กระทรวงศึกษาธิการได้แก้ไขระเบียบวิธีการปฏิบัติที่ขัดกับหลักศาสนา

ปัญหาที่ 20

ปัญหาเรื่องการไว้ทุกข์ หากมุสลิมไปร่วมในงานพิธีศพของชาวไทยที่นับถือศาสนาพุทธ โดยการแต่งกายชุดดำจะเป็นการขัดแย้งด้วยหลักศาสนาอิสลามหรือไม่ ใคร่ขอทราบข้อเท็จจริงและความเห็น

คำตอบของจุฬาราชมนตรี : ในการแต่งกายไว้ทุกข์ด้วยชุดดำผิดบทบัญญัติศาสนาอิสลาม

ข้อเสนอแนะของจุฬาราชมนตรี : อิสลามกำหนดการไว้อาลัยแก่ผู้ตาย ซึ่งบังคับแก่สตรีเท่านั้น โดยการยกเว้นการแต่งกายที่ฉูดฉาด ห้ามใส่เครื่องประดับและเครื่องหอมทุกชนิด การที่มุสลิมไปร่วมงานศพเพื่อนต่างศาสนาให้แต่งกายแบบธรรมดาทั่วไป อย่าแต่งชุดดำ

ปัญหาที่ 21

ปัญหาเรื่องการทำความเคารพพระบรมฉายาลักษณ์ การแสดงความเคารพพระบรมฉายาลักษณ์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ในพิธีการต่างๆ จะขัดด้วยหลักการศาสนาอิสลามหรือไม่ ใคร่ขอทราบข้อเท็จจริงและความเห็น

คำตอบของจุฬาราชมนตรี : การยืนตรงต่อหน้าพระบรมฉายาลักษณ์เพื่อระลึกถึงพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ไม่ขัดบทบัญญัติศาสนาอิสลาม การก้มศีรษะไม่ถึงขั้นรูกูฮฺ คือ การกระทำไม่บังควร (มักรูกูฮฺ) การก้มศีรษะขั้นรูกูฮฺ บางทัศนะว่าต้องห้าม (หะรอหม) บางทัศนะว่าไม่บังควรนัก (มักรูกูฮฺ)

ข้อเสนอแนะของจุฬาราชมนตรี - แนวทางปฏิบัติที่เหมาะสม :
ให้ปฏิบัติตามคำตอบของท่านจุฬาราชมนตรี

ปัญหาที่ 22

กรณีคนที่มิได้เป็นมุสลิมเข้าไปในมัสยิด เช่น ข้าราชการ หรือผู้ที่นับถือศาสนาพุทธเข้าไปในมัสยิด เพื่อพบปะและชี้แจงข้อราชการให้ประชาชนทราบนั้น บางคนก็เข้าไม่ได้เพราะต้องห้ามขอทราบว่าเป็นความจริงเป็นอย่างไร

คำตอบของจุฬาราชมนตรี : มัสยิดทุกมัสยิด กรรมการมัสยิดเป็นผู้ดูแล อำนาจในการอนุญาตให้ใครเข้าไปภายในนั้นเป็นของผู้ดูแล ถ้าผู้ดูแลอนุญาตก็เข้าได้ ถ้าผู้ดูแลไม่อนุญาตก็เข้าไม่ได้

ข้อเสนอแนะของจุฬาราชมนตรี - แนวทางปฏิบัติที่เหมาะสม :
คำตอบของท่านจุฬาราชมนตรีชัดเจนแล้ว

ข้อสังเกต : หากได้รับอนุญาตให้เข้ามัสยิดแล้วต้องปฏิบัติดังนี้ คือ ถอดรองเท้า ไม่สูบบุหรี่ ไม่พูดไร้สาระ ไม่ส่งเสียงดัง ไม่ปรบมือ สำนวมกิริยามารยาท

ปัญหาที่ 23

มีครูสอนศาสนาอิสลามในโรงเรียนประชาบาล ได้สอนจริยธรรมแก่นักเรียนไทยมุสลิม โดยบอกว่า เมื่อนักเรียนพบกัน ไม่ว่าจะที่ใดก็ตาม ควรจะให้สละมหรือจับมือกัน แต่ครูไทยพุทธบางคนไม่เข้าใจ

กลับไปพูดว่าครูสอนศาสนาได้บิดเบือนเด็กและได้ก่อให้เกิดเด็กไทยต้องละทิ้งวัฒนธรรมไทย ซึ่งก่อให้เกิดความขัดแย้งกัน

คำตอบของจุฬาราชมนตรี : เป็นความเข้าใจผิดของครูที่นับถือศาสนาพุทธเอง ซึ่งความเข้าใจเช่นนั้นเป็นเหตุให้เกิดกรณีพิพาทขึ้นระหว่างศาสนาเป็นผลร้ายที่ต้องขจัดโดยเร็ว

ข้อเสนอแนะของจุฬาราชมนตรี : ควรแนะนำครูทุกคนให้เข้าใจถึงสิทธิหน้าที่ของผู้นับถือศาสนา ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญซึ่งให้สิทธิเสรีภาพแก่คนไทยทุกคนในการนับถือและปฏิบัติศาสนาไม่ว่าศาสนาอะไรก็ตาม ผู้ที่ขัดขวาง มิให้ผู้อื่นนับถือและปฏิบัติศาสนาจึงเป็นผู้ทำผิดบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญโดยตรง

อนึ่งคำว่า “วัฒนธรรมไทย” ไม่ควรจำกัดแต่วัฒนธรรมที่รู้จักและใช้กับเฉพาะในสังคมที่นับถือศาสนาพุทธเท่านั้น หากต้องหมายความรวมไปถึงวัฒนธรรมที่รู้จักและใช้ในสังคมมุสลิมด้วย ทั้งนี้เพราะมุสลิมได้ร่วมเป็นส่วนหนึ่งในสังคมไทยมาตั้งแต่สมัยสุโขทัยเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน และคำว่า “คนไทย” ตามความหมายของรัฐธรรมนูญก็ไม่ถูกกำหนดขึ้นโดยเงื่อนไขทางศาสนา ทางภาษา ทางวัฒนธรรมอื่นๆ ตลอดจนเงื่อนไขที่แตกต่างกันทางสังคม

การที่มุสลิมปฏิบัติตามวัฒนธรรมอิสลาม จึงไม่ถือว่าเป็นการทำลายวัฒนธรรมไทยแต่ประการใดๆ ตรงกันข้ามกลับส่งเสริมให้วัฒนธรรมไทยมีลักษณะเด่นที่คนต่างชาติได้ไว้วางใจยิ่งขึ้นด้วยซ้ำว่าวัฒนธรรมส่วนหนึ่งของไทยก็คือ รับวัฒนธรรมทางศาสนาทุกศาสนา

สมกับที่มีบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ ให้สิทธิเสรีภาพในการนับถือและปฏิบัติ

เมื่อศาสนาอิสลามได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทย และคนนับถือศาสนาอิสลามเป็นคนไทยทั้งทางนิตินัยและพฤตินัยอย่างที่เป็นอยู่ การยอมรับวัฒนธรรมทางศาสนาอิสลามเข้ามาเป็นวัฒนธรรมไทยจึงจะถูกต้อง

ดังนั้นในสังคมมุสลิม รัฐจึงต้องส่งเสริมให้ใช้วัฒนธรรมอิสลามอย่างเต็มที่ เพื่อปฏิบัติตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ดังได้กล่าวมาแล้วในบทนำ

หากรัฐหรือคนของรัฐพยายามตัดหรือลดหรือกีดกันมิให้คนนับถือศาสนาอิสลามปฏิบัติวัฒนธรรมอิสลาม แนนอนรัฐและคนของรัฐนั้นแหละกระทำผิดต่อบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มิใช่มุสลิมหรือคนที่กระทำผิดรัฐธรรมนูญ

مَنْ قَتَلَ نَفْسًا بِغَيْرِ نَفْسٍ أَوْ فَسَادٍ فِي الْأَرْضِ
فَكَأَنَّمَا قَتَلَ النَّاسَ جَمِيعًا

“.....ผู้ใดฆ่าชีวิตหนึ่ง โดยมิใช่
เป็นการชดเชยอีกชีวิตหนึ่ง หรือมิใช่
เนื่องจากการบ่อนทำลายในแผ่นดินแล้ว
ก็ประหนึ่งว่าเขาได้ฆ่ามนุษย์ทั้งหมด....”

(บทที่ 5 อายะฮ์ ที่ 32)